

Єрмоленко С.І.

кандидат педагогічних наук

учитель української мови та літератури

Мелітопольська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №4

Мелітопольської міської ради

Запорізької області

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ОЗОН НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

***Анотація.** У дослідженні розкрито стратегічні основи реалізації особистісно зорієнтованого навчання в контексті освіти ХХІ століття. Зроблений екскурс від витоків зародження концепції ОЗОН до сьогодення. Автором викладено зміст компонентів особистісно зорієнтованої технології уроків української мови та літератури.*

***Ключові слова:** технологія особистісно зорієнтованого навчання, суб'єктивний досвід, ліберальна педагогіка, авторитарна педагогіка, технократична педагогіка, педоцентризм.*

***Yermolenko S.I. Formation of Communicative Competencies of Students by the Technology of POL in the Lessons of the Ukrainian Language and Literature.** The study reveals the strategic foundations of the implementation of personality-oriented learning in the context of education in the 21st century. Made an excursion from the origins of the concept POL to the present. The author laid out the content of the components of personality-oriented technology of Ukrainian language and literature.*

***Key words:** the technology of the personality-oriented learning, subjective experience, a liberal pedagogy, authoritarian pedagogy, technocratic pedagogy, pedocentrism.*

Якщо на здобувача загальної середньої освіти дивитися через призму НУШ, то це повинна бути максимально вільна від будь-яких стереотипів людина, яка формується протягом навчання в закладі освіти. Щоб досягти таких високих показників у практиці шкільної освіти, треба, по-перше, формувати комунікативні компетентності

здобувача освіти, по-друге, виховувати його відповідно до запитів сучасного світу. Тому головними завданнями ОЗОН є:

- 1) розвиток індивідуальних пізнавальних здібностей здобувача освіти;
- 2) максимальна допомога здобувачеві освіти в умінні робити самоаналіз, в умінні розвивати самопізнання, самоактуалізацію, самореалізацію, самовизначення;
- 3) формування культури життєдіяльності, яка передбачає вміння будувати власне щасливе життя.

Що ж таке «комунікативна компетентність»? У Концепції мовної освіти передбачено комунікативно-прагматичну мету: «формування комунікативної компетентності учнів на основі знань мовної системи і володіння мовленнєвими навичками, забезпечили б людині вільне володіння мовою у різних життєвих ситуаціях» [3, с. 75].

Над проблемою особистісно зорієнтованого навчання працювали як українські (В. Коваленко, І. Кучеренко, О. Біляєв, Л. Скуратівський, Г. Шелохова), так і зарубіжні науковці (Дж. Дьюї, Ш. Амонашвілі, А. Маслоу). Висновки науковців становлять теоретико-методичне підґрунтя ОЗОН, яке активно впроваджується в загальноосвітніх середніх закладах.

Метою особистісно зорієнтованого навчання є виявлення суб'єктивного досвіду кожного здобувача освіти та надання психолого-педагогічної допомоги в становленні його індивідуальності, у життєвому самовизначенні, самореалізації. Якщо традиційний підхід до навчання передбачав наближення кожного здобувача освіти до параметрів особистості з попередньо створеними якостями, то особистісно зорієнтоване навчання ґрунтується на визнанні унікальності суб'єктивного досвіду самого учня.

Якщо ж розпочати з джерел виникнення ОЗОН, то все йде з ліберального підходу, який з'явився в ХХ столітті на протигагу традиційному. Дж. Дьюї закликав відмовитися від авторитарної позиції вчителя, а саме від зневаги до особистості здобувача освіти, а натомість запропонував педоцентризм – педагогіка всі свої категорії (цілі, зміст, методи, форми навчання) повинна спрямовувати в русло інтересів здобувача освіти. Це повністю змінило традиційне уявлення про освіту. Дж. Дьюї створив «Асоціацію прогресивного виховання», яку очолював протягом 35 років. Основні засади асоціації: перехід від

парадигми традиційної школи навчання до парадигми школи діяльної, трудової (творчої); обговорення таких важливих для педагогіки проблем:

- 1) як співвідносяться в навчальному процесі теорія та практика, зміст і форма, процес навчання і його результат;
- 2) урахування інтересів дітей, формування в здобувачів освіти мотивації до навчальної діяльності;
- 3) розвиток самодіяльності здобувачів освіти;
- 4) роль гри та праці у навчанні;
- 5) гуманізація взаємин учителя та здобувачів освіти;
- 6) демократизація освіти [1, с. 245].

Сутність особистісно зорієнтованої технології сучасного уроку української мови та літератури полягає у створенні оптимальних умов для формування індивідуальної мовної особистості здобувача освіти, яка орієнтується в сучасній літературі, знає та продовжує презентувати національні традиції, орієнтується в літературній спадщині, а також розвитку в здобувача освіти персональної комунікативної компетентності, реалізації індивідуальної освітньої траєкторії зростання акеособистості, вироблення власної освітньої продукції у процесі вивчення предметів української мови та української літератури. У своїх працях педагог-мовознавець Ірина Кучеренко стверджує: «навчальна взаємодія двох діяльностей (навчання/викладання й учіння) передбачає партнерство учасників навчального процесу – вчителя й учня, побудоване на ідеях гуманізму, антропоцентризму, дитиноцентризму, стимулювання до творчості й самореалізації і учіння як особистості, інноватора, патріота, й умотивованого вчителя» [2, с. 3].

Отже, в умовах реалізації НУШ центром мовного навчання стає здобувач освіти. Зміст, цілі, форми, методи, прийоми навчання спрямовані на те, щоб допомогти здобувачеві освіти пізнати себе, визначити своє місце у світі, розкрити здібності та задатки, реалізувати потреби та інтереси. Тому здобувач освіти як молодий філолог, якого формує учитель закладу загальної середньої освіти української мови та літератури, є людиною високоосвіченою, креативною, духовною, моральною та гуманною. Найважливішим компонентом у системі особистісно зорієнтованого навчання є суб'єктивний досвід здобувача

освіти, створений позитивними емоціями, які виникають у нього під час уроку.

Окрім гуманістичної педагогіки, існують ліберальна, авторитарна, технократична педагогіки. Ліберальна педагогіка в Україні існувала з другої половини XIX – початку XX ст. Основні принципи: піднесення питання національного самовизначення, необхідність громадянської ініціативи і самоорганізації у сфері освіти, забезпечення жінкам рівного з чоловіками доступу до освіти. На зміну їй у XX ст. в Україну прийшла авторитарна педагогіка, яка вкорінює у свідомості дитини абсолютні цінності, єдино правильні ідеї, ідеальний взірець. Це передбачає кінцевий результат – людина повинна негайно стати розумною, активною, інтелігентною. Основну увагу звертають на зовнішню лінію поведінки, оскільки вона має відповідати поставленим кимось завданням. Паралельно з авторитарною педагогікою в Україні існувала й технократична педагогіка, яка виховувала виконавця – людину, яка буде адаптованою до життя в конкретному суспільстві, а також буде виконувати певні соціальні ролі. Ця педагогіка діяла за схемою: стимул – реакція – підкріплення. У цій педагогіці є загроза маніпулювання особистістю, небезпека отримати людину-функціонера, бездумного виконавця. В основі технократичної педагогіки лежить принцип модифікації поведінки здобувачів освіти в потрібному напрямку.

Якщо порівняти гуманістичну педагогіку (технологія ОЗОН як основа) з традиційною педагогікою, то можемо побачити такі відмінності:

1) концепція традиційної педагогіки полягає у тому, що учитель – це суб'єкт навчання, а здобувач освіти – об'єкт навчання, тому навчання – це результат діяльності. Тоді як ОЗОН передбачає те, що учитель та здобувач освіти – це суб'єкт навчання, тому навчання – це процес діяльності. У традиційній методиці передбачено суб'єктно-об'єктній діяльність, в якій діють принцип змагання та орієнтацію на зовнішню мотивацію. ОЗОН передбачається суб'єктно-суб'єктну діяльність, в якій діють принцип співробітництва та орієнтація на внутрішню мотивацію;

2) мета й цілі традиційної педагогіки полягає у тому, що акцент робиться на формальних знаннях, уміннях і навичках, тому

метою є формальний додаток до змісту навчання. Тоді як ОЗОН формує усвідомлення потреби мовленнєвих, мовних, комунікативних знань, умінь, навичок і досвіду застосування їх. Метою й цілями ОЗОН є стимул до діяльності, який передбачений мотивацією, рефлексією та корекцією;

3) зміст традиційної педагогіки полягає у тому, що має сталий фіксований обсяг; визначається як кінцева мета навчання, тому однопредметний. Тоді як зміст ОЗОН є гнучким і взаємопов'язаним, окрім того, зміст є засобом досягнення мети, тому має внутрішньопредметні та міжпредметні зв'язки, тяжіє до інтеграції предметів;

4) процес навчання традиційної педагогіки полягає у тому, що концентрується на відтворенні знань та орієнтується на середнього здобувача освіти. Тоді як процес навчання в гуманістичній педагогіці основний акцент робить на пошуку знань, розвитку власних компетентностей, а також спрямований на індивідуальну орієнтацію кожного здобувача освіти як окрему особистість;

5) оцінювання традиційної педагогіки полягає у тому, що воно має формальний характер, часову фіксацію, конкретний термін проведення. Також оцінювання ґрунтується на рівні засвоєних знань, вироблених умінь безвідносно до попереднього, сучасного й майбутнього досвіду. Тоді як оцінювання ОЗОН має узагальнюваний характер, форму загальних рекомендацій, безперервний термін. Оцінювання ОЗОН ґрунтується на врахуванні зусиль, успіху та прогресу здобувача освіти, передбачає стимул і поштовх до саморозвитку й самоосвіти.

Отже, особистісно зорієнтоване навчання відповідає стратегічним цілям навчання української мови та літератури, які сформульовані відповідно до потреб суспільства та вимог держави на сучасному етапі. Під час використання технологій ОЗОН відбувається становлення, формування та розвиток комунікативних компетентностей здобувачів повної загальної середньої освіти.

Література

1. Коваленко В.О. Філософія освіти у спадщині Дж. Дьюї. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя Психолого-педагогічні науки*. 2011. № 10. С. 244–249.
2. Кучеренко І. Особистісно зорієнтоване навчання – домінуюча модель реалізації концепції «Нова українська школа». *Дивослово. Українська мова й література в навчальних закладах*. 2018. № 10. С. 2–5.
3. Словник-довідник з української лінгводидактики : навчальний посібник / Кол. Авторів за ред. М. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2003. 149 с.

Нестеренко Є.В.

*асистент кафедри комп'ютерних наук
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного*

Сириця О.О.

здобувач вищої освіти

**РОЗРОБКА ДОВІДКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ
ВЧИТЕЛЯ ШКОЛИ**

Анотація. У статті повідомляється про розробку довідково-інформаційної системи вчителя школи. Зазначається, що довідково-інформаційні системи є одним із видів інформаційних систем, призначення для задоволення інформаційних потреб користувачів. Описано функціональні можливості програмного засобу, висвітлено окремі аспекти програмної реалізації.

Ключові слова: довідково-інформаційна система, заклад освіти, учитель, школа.

Nesterenko Ye., Syrytsia O. Development of School Teacher's Information and Reference System. The article reports on the development of a Information and Reference System for school teachers. It is noted that reference and information systems are one of the types of information